

ROMAIN GARY
(ÉMILE AJAR)

**Ai toată viața
înainte**

ediția a IV-a

Traducere, cuvânt înainte și note
de
LASZLO ALEXANDRU

Prima chestie pe care v-o pot spune e că stăteam la șase fără lift, și pentru madam Roza, cu toate kilogramele care atârnav pe ea și numai două picioare, câte avea, era un adevărat izvor de viață zilnică, plină de griji și neazuri. Tot timpul ne scotea asta pe nas, când nu se plângea de altele, căci era și evreică. Nici cu sănătatea nu stătea bine și pot să vă mai spun din capul locului că era o femeie care ar fi meritat un lift.

Trebuie să fi avut trei ani când am văzut-o pe madam Roza prima dată. Înainte de asta oamenii n-au memorie și trăiesc în ignoranță. Am ieșit din ignoranță la vârsta de trei sau patru ani și uneori îi simt lipsa.

Mai erau mulți alți evrei, arabi și negri la Belleville, dar numai madam Roza era obligată să urce pe jos șase etaje. Zicea că într-o zi o să-și dea duhul pe scări și toți mucoșii se puneau pe plâns, fiindcă așa-i obiceiul dacă moare cineva. Eram câte șase-șapte pe acolo, alteori chiar mai mulți.

La început nu știam că madam Roza are grijă de mine numai pentru că încasează un mandat la sfârșitul lunii. Când am aflat, aveam șase sau șapte ani și a fost o lovitură pentru mine să știu că cineva mă plătește. Credeam că madam Roza mă iubește pe gratis și că însemnăm ceva unul pentru celălalt. Am plâns toată noaptea și asta a fost prima mea mare mâhnire.

Madam Roza a văzut că-s trist și mi-a explicat că familia nu înseamnă nimic, că unii chiar pleacă în vacanță lăsându-și câinele legat de copac și că în fiecare an există trei mii de câini care mor astfel, lipsiți de afecțiunea stăpânilor lor. M-a luat pe genunchi și mi-a jurat că pentru ea sunt tot ce are mai

scump pe lume, dar eu m-am gândit imediat la mandat și am plecat plângând.

Am coborât la cafeneaua lui nenea Driss și m-am așezat în fața lui nenea Hamil, care era negustor de covoare ambulant prin Franța și care a văzut totul pe lume. Nenea Hamil are niște ochi frumoși, care te fac să te simți bine. Era foarte bătrân când l-am cunoscut și de-atunci n-a făcut decât să îmbătrânească.

– Nene Hamil, de ce zâmbești tot timpul?

– Îi mulțumesc astfel lui Dumnezeu în fiecare zi pentru memoria mea bună, micul meu Momo.

Mă numesc Mohamed, dar toată lumea îmi spune Momo, ca să par mai mic.

– Acum șazeci de ani, când eram tânăr, am întâlnit o femeie care m-a iubit și pe care am iubit-o. Totul a ținut opt luni, pe urmă și-a luat tălpășița și-mi mai amintesc și-acum de ea, după șazeci de ani. Îi spuneam: nu te voi uita. Anii treceau, eu n-o uitam. Uneori mi se făcea frică, pentru că mai aveam toată viața înainte și ce puteam să-mi promit mie însumi, eu, un biet om, când Dumnezeu e cel care șterge amintirile? Dar acum sunt liniștit. N-am s-o uit pe Djamila. Mi-a mai rămas foarte puțină vreme, am să mor înainte de a uita.

M-am gândit la madam Roza, am ezitat un pic și apoi am întrebat:

– Nene Hamil, se poate trăi fără iubire?

N-a răspuns. A băut puțin ceai de mentă, care-i bun la sănătate. De câțva timp, nenea Hamil purta veșnic o *djellaba*¹ gri, pentru a nu fi surprins în veston, în caz de ceva. S-a uitat la mine și a continuat să tacă. Probabil se gândea că încă-s interzis pentru minori și sunt unele chestii pe care nu trebuie să le știu. Pe-atunci trebuia să am vreo șapte ani, sau poate opt, nu pot să vă spun drept fincă n-am fost datat, după cum o să vedeți când ne vom cunoaște mai bine, dacă credeți că merită osteneala.

– Nene Hamil, de ce nu-mi răspunzi?

– Ești foarte mic și, când ești mic, sunt unele lucruri pe care e mai bine să nu le știi.

1. Jellaba – îmbrăcăminte specific arabă, semănând cu o rochie lungă.

– Nene Hamil, se poate trăi fără iubire?

– Da, zise, și-și coborî capul, de parcă i-ar fi fost rușine.

Am început să plâng.

Multă vreme n-am știut că sunt arab, pentru că nu mă insulta nimeni. Am învățat asta abia la școală. Dar nu-mi plăcea să mă bat, totdeauna te doare când dai în cineva.

Madam Roza se născuse ca evreică în Polonia, dar lucrase în branșă în Maroc și-n Algeria mai mulți ani la rând, așa că vorbea arăbește ca dumneavoastră și ca mine. Știa și evreiește, din aceleași motive, și adesea ne înțelegeam în această limbă. Ceilalți locatari din bloc erau mai ales negri. Există trei blocuri negre, pe strada Bisson și pe alte două, în care locuiesc pe triburi, ca-n Africa. În primul rând, e familia Sarakollé, care-s cei mai mulți, și Toucouleurs, că nici cu ei nu mi-i rușine. Mai sunt multe alte triburi pe strada Bisson, dar n-am timp să vi le-nșir pe toate. Restul străzii și al bulevardului din Belleville e mai ales evreiesc și arab. O ține tot așa până la Goutte d'Or, iar apoi încep cartierele franceze.

La început nu știam că n-am mamă și nici măcar nu știam că trebuie să ai. Madam Roza ocolea subiectul ăsta, ca să nu-mi dea de gândit. Nu știu de ce m-am născut și ce s-a-ntâmplat de fapt. Amicul meu Mahoute, care e cu mult mai mare ca mine, mi-a spus că totul se întâmplă din cauza condițiilor de igienă. El se născuse în Casbah, la Alger, și venise în Franța abia după aia. Încă nu era igienă la Casbah și se născuse pentru că nu era nici bideu, nici apă potabilă, nici nimic. Mahoute a aflat toate astea mai târziu, când taică-său a încercat să se justifice și i-a jurat că n-a fost chestie de reavoință din partea nimănui. Mahoute mi-a zis că femeile care lucrează în branșă au acum o pilulă pentru igienă, dar el se născuse prea repede.

Pe la noi veneau multe mame, o dată sau de două ori pe săptămână, dar totdeauna pentru ceilalți. Eram aproape cu toții copii de curvă, la madam Roza, și când ele plecau cu serviciul pe mai multe luni în provincie, veneau să-și vadă mucoșii, înainte și după aia. Așa am început să am necazuri cu maică-mea. Mi se părea că toată lumea are mamă, doar eu nu. Am început să am

crampe la stomac și convulsii, ca s-o fac să vină. Pe trotuarul de dincolo era un puști cu o minge și-mi spusese că mama lui vine totdeauna când îl doare burta. M-a durut burta, da' degeaba, și după aia am avut convulsii, da' tot fără rezultat. Ba chiar am făcut caca peste tot prin casă, să se vadă mai bine. Degeaba. Mama tot n-a venit, iar madam Roza m-a făcut pentru prima dată arab împuțit, că ea nu era franțuzoaică. Îi zbieeram că vreau s-o văd pe mama și câteva săptămâni am continuat să fac caca peste tot, ca să mă răzbun. Madam Roza mi-a spus, până la urmă, că dac-o țin tot așa m-așteaptă Asistența publică, și atunci m-am speriat, pentru că Asistența publică este primul lucru pe care-l învață un copil. Am continuat să fac caca prin colțuri din principiu, dar nici asta nu mai era o viață. Eram pe-atunci șapte copii de curvă, la madam Roza, și toți s-au pus, care mai de care, să facă caca prin cameră, fincă nimeni nu-i mai conformist decât copiii și era atâta rahat peste tot că nu mai puteam fi deosebit.

Madam Roza era oricum bătrână și obosită și-i cădea tare rău, pentru că și-așa fusese persecutată ca evreică. Se târa până la etajul șase de mai multe ori pe zi, cu cele nouășcinci de kilograme și sârmanele ei picioare și când intra și simțea mirosul de rahat, se trântea cu bagaje cu tot în fotoliu și se puneau pe plâns, căci trebuie s-o-nțelegeți. Francezii sunt cinzeci de milioane de locuitori și ea zicea că dacă toți ar fi făcut ca noi, nici nemții n-ar fi rezistat, ar fi ușchit-o urgent. Madam Roza cunoscuse bine Germania în timpul războiului, dar se-ntorsese în viață. Intra pe ușă, simțea mirosul de rahat și începea să răcnească „Asta-i Auschwitz! Asta-i Auschwitz!” căci fusese deportată la Auschwitz pentru evrei. Dar era totdeauna foarte corectă pe plan rasist. De exemplu, era la noi unu' Moise, la care ea-i zicea tuciuriu afurisit, da' mie niciodată. Pe vremea aia, nu-mi dădeam seama că, în ciuda kilogramelor ei, era o femeie delicată. Până la urmă m-am lăsat păgubaș, că și-așa nu ieșea nimic și maică-mea nu venea, dar am avut în continuare crampe și convulsii multă vreme după aia și chiar și-acum mă mai doare burta uneori. După-o vreme am încercat să mă fac remarcat într-alt fel. Am început să șterpesc prin magazine o roșie sau un pepene din vitrină. Așteptam

totdeauna să se uite cineva, ca să fiu văzut. Când ieșea patronul și-mi trăgea o scatoalcă, mă puneam pe răcnit, dar puteam zice că se interesează cineva de mine.

Odată, eram în fața unei băcănii și am furat un ou din vitrină. Patroana era o femeie și m-a văzut. Preferam să fur unde vedeam o femeie, căci singurul lucru de care eram sigur era că mama mea este femeie, altfel nu se poate. Am luat un ou și l-am băgat în buzunar. A venit patroana și așteptam să-mi tragă o palmă ca să fiu bine remarcat. Dar ea s-a ghemuit lângă mine și m-a mângâiat pe cap. Ba chiar mi-a zis:

– Măi, cât ești de drăgălaș!

La-nceput am crezut că vrea s-o dea pe sentimente ca să-și ia oul înapoi și l-am ținut zdravăn în mână, în fundul buzunarului. N-avea decât să-mi tragă o palmă, ca să mă pedepsească, așa trebuie să facă o mamă grijulie. Dar ea s-a ridicat, s-a dus la tejghea și mi-a dat încă un ou. Și apoi m-a sărutat. Am avut o clipă de speranță pe care nu v-o pot descrie, pentru că-i imposibil. Am stat gură cască toată dimineața în fața magazinului, așteptând. Nu știu ce așteptam acolo, cu oul în mână. Aveam șase ani sau prin preajmă și credeam că-i pentru toată viața, când era vorba doar de-un ou. M-am întors acasă și m-a durut burta toată ziua. Madam Roza era la poliție pentru o mărturie falsă pe care i-o ceruse tanti Lola. Tanti Lola era o travestită de la patru care lucra în Bois de Boulogne și fusese campion de box în Senegal, înainte de a-și schimba meseria, și-l rupsese în bătaie, în Bois, pe un client care nimerise prost ca sadic, fincă n-avea de unde să știe ce și cum. Madam Roza se dusese să depună mărturie că a fost la cinema cu tanti Lola în seara aia și că pe urmă s-au uitat la televizor împreună. O să vă mai vorbesc despre tanti Lola, era într-adevăr o persoană ca nimeni alta, căci se mai întâmplă. O iubeam mult, pe chestia asta.

Copiii-s cu toții foarte contagioși. Cum ai vreunul, imediat mai apar câțiva după el. Eram pe-atunci șapte la madam Roza, dintre care doi pe timpul zilei, pe care nenea Moussa, gunoierul bine cunoscut, îi depunea când lua gunoiul, la șase dimineața, în absența nevestei lui care murise de nu știu ce chestie. Îi lua după-masa, ca să aibă grijă de ei. Era pe-acolo Moise, care era și mai mic decât mine, Banania, care se hlizea la lume tot timpul, fincă se născuse bine dispus, Michael, care avusese părinți vietnamezi și pe care madam Roza n-avea să-l mai țină nici o zi, de un an încoace, de când nu mai era plătită. Evreica asta era o femeie de treabă, dar avea și ea limitele ei. Se întâmpla adesea ca femeile care se brânșau să plece prin alte părți, unde erau foarte bine plătite și aveau comenzi multe și-și lăsau mucoșii la madam Roza și nici că se mai întorceau. Plecau și adio. Toate astea-s cazuri de plozi pe care nu i-au putut avorta la vreme și erau în plus. Madam Roza îi mai strecura prin familia care erau singure și le simțeau nevoia, dar era greu, căci există legi. Când o femeie este obligată să lucreze în branșă, își pierde dreptul de paternitate din cauza prostituției. Și-atunci își ascunde plodul, ca să nu i-l ia Asistența publică. Îl adăpostește pe la persoane pe care le cunoaște și unde discreția e asigurată. Nu vă pot spune câți copii de curvă au trecut pe la madam Roza, dar puțini erau din ăștia, ca mine, cu titlu definitiv. Veteranii, după mine, erau Moise, Banania și vietnamezul care, până la urmă, a fost luat la un restaurant pe strada Monsieur le Prince și pe care nu l-aș mai recunoaște, dacă l-aș întâlni acum, atât e de departe.

Când am început să cer să vină mama, madam Roza mi-a zis că-s un mic mofturos și că toți arabii sunt așa, le dai un deget și vor să-ți ia toată mâna. Madam Roza nu era chiar așa, zicea asta numai din cauza prejudecăților, iar eu știam bine că sunt favoritul ei. Când începeam să răcnesc, ceilalți răcneau și ei în cor cu mine, și madam Roza s-a trezit cu șapte căcăcioși care țineau morțiș să-și vadă mamele, urlând care mai de care, și a făcut o adevărată criză de isterie colectivă. Își smulgea din cap părul pe care oricum nu-l mai avea și-i curgeau lacrimile din cauza nerecunoștinței. Și-a ascuns obrajii în palme și a continuat să plângă, dar vârsta asta nu cunoaște mila. A-nceput să cadă chiar și tenčuiala de pe pereți, nu pentru că plângea madam Roza, erau doar pagube materiale.

Madam Roza avea părul sur și cădea și el, fincă nu prea se mai ținea. Murea de frică să n-ajungă cheală, asta-i o chestie teribilă pentru o femeie care nu mai are altceva. Avea fese și sâni mai mari ca oricine și, când se privea în oglindă, trăgea niște zâmbete mari, ca să-i placă ce vede. Duminica se dichisea din cap până-n picioare, își puneu peruca roșcată și se așeza în părculețul Beaulieu și stătea acolo mai multe ceasuri, cu eleganță. Se machia de mai multe ori pe zi, dar ce folos. Cu peruca și machiajul se vedea mai puțin și își puneu totdeauna flori în apartament, ca să fie mai drăguț în jurul ei.

Când s-a liniștit, madam Roza m-a târât la toaletă și m-a făcut instigator și mi-a spus că instigatorii sunt pedepsiți totdeauna cu închisoarea. Mi-a explicat că mama mea vede tot ce fac și dacă vreau să dau de ea într-o bună zi, trebuie să duc o viață curată și cinstită, fără delincvență infantilă. Toaleta era și mai mică decât de obicei, iar madam Roza nu încăpea de tot, din cauza înfînderii ei, și era chiar curios cât de rotundă putea fi pentru o singură persoană. Cred că se simțea și mai singură acolo, înăuntru.

Când mandatele nu mai soseau pentru vreunul din noi, madam Roza nu-l azvârlea afară pe vinovat. Era cazul micului Banania, tatăl lui era necunoscut și nu-i puteai reproșa nimic; mama lui trimitea niște mărunțiș tot la șase luni și ceva. Madam Roza zbiera la Banania, dar ăștia i se rupea-n paișpe, pen' că

n-avea decât trei ani și nu știa decât să zâmbească. Cred că madam Roza l-ar fi dat, poate, pe Banania la Asistență, dar nu și zâmbetul lui și, cum nu puteai avea unul fără celălalt, era obligată să-i păstreze pe amândoi. Eu eram însărcinat să-l conduc pe Banania prin blocul africanilor de pe strada Bisson, ca să vadă negri, madam Roza ținea la asta neapărat.

– Trebuie să vadă negri, dacă nu, mai târziu n-o să se poată mprieteni cu ei.

Îl luam, deci, pe Banania și-l duceam alături. Era foarte bine primit, căci sunt persoane ale căror familii au rămas în Africa și un copil te duce cu gândul totdeauna la un altul. Madam Roza habar n-avea dacă Banania, pe care-l chema Touré, era malian, senegalez, guineean sau altceva, maică-sa lucra în branșă pe strada Saint-Denis înainte de a pleca la Abidjan, și-apoi astea-s niște lucruri pe care nu le poți ști, cu meseria. Și Moise era neregulat la plată, dar aici madam Roza avea mâinile legate, nu putea să-l denunțe la Asistența publică, între evrei nu se fac chestii d-astea. Pentru mine, mandatul de trei sute de franci sosea la fiecare început de lună și eram inatacabil. Cred că Moise avea o mamă și ei îi era rușine, părinții nu știau nimic, iar ea era dintr-o familie bună, și-apoi Moise era blond cu ochi albaștri, fără nas caracteristic și, dacă te uitai la el, îți plăcea de la prima vedere.

Cei trei sute de franci pe lună, bani gheață, îi inspirau respect față de mine lui madam Roza. Urma să împlinesc zece ani, aveam chiar tulburări de precocitate, fincă la arabi li se scoală totdeauna mai repede. Știam, deci, că reprezint pentru madam Roza o bază sigură și c-o să se scarpine de trei ori în cap până să ia taurul de coarne. Așa s-a întâmplat și la toaletă, când aveam șase ani. O să ziceți că amestec anii, dar nu-i adevărat, și-o să vă explic, când o să ajung acolo, cum am îmbătrânit eu dintr-o dată.

– Ascultă, Momo, tu ești cel mai mare, trebuie să fii un exemplu, așa că mai lasă povestea asta tâmpită cu maică-ta. Aveți noroc că nu vă cunoașteți mamele, pentru că la vârsta asta sunteți încă sensibili, și ele-s așa niște curve de doamne, doamne, uneori nici nu-ți vine să crezi. Tu știi ce-i aia o curvă?

– Sunt niște persoane care își vând găoaza.

– Mă întreb unde ai învățat așa niște lucruri oribile, dar există mult adevăr în ceea ce spui.

– Și matale ți-ai vândut găoaza, madam Roza, când erai tânără și frumoasă?

A zâmbit, îi plăcea să audă că fusese tânără și frumoasă.

– Ești un copil bun, Momo, dar trebuie să fii cuminte. Să mă ajuți. Eu sunt bătrână și bolnavă. De când am ieșit de la Auschwitz, n-am avut decât necazuri.

Era atât de tristă încât nici nu se vedea că e urâtă. Am îmbrățișat-o și am sărutat-o. Pe stradă se spunea că e o femeie fără inimă și-i adevărat că n-avea pe nimeni care să se ocupe de inima ei. Rezistase așa, lipsită de inimă, până la șaiszeci și cinci de ani de greutăți și erau clipe în care trebuia s-o ierți.

Plângea așa de tare că mi-a venit să fac pipi.

– Scuză-mă, madam Roza, trebuie să fac pipi.

După aia i-am zis:

– Bine, madam Roza, povestea cu mama văd că nu ține, dar n-aș putea avea un cățel în locul ei?

– Cum? Cum? Crezi că mai e loc și pentru câini, pe-aici? Și ce-o să-i dau de mâncare? Pentru el cine-o să-mi trimită mandate?

Dar n-a spus nimic când am furat dintr-un magazin de pe strada Calefutre un caniș mic, sur și cârlionțat și l-am adus acasă. Am intrat în magazin, am întrebat dacă pot să mângâi canișul și proprietara mi l-a dat, când am privit-o așa cum știu numai eu. L-am luat, l-am mângâiat și pe urmă am țâșnit ca o săgeată. Un singur lucru știu să fac bine: să fug. Fără asta nu te descurci în viață.